

עלון דברי חיים לפרשת קרח

"בקר וידע ה' את אשר לו" [טז, ה]

"גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בוקר לערב – כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר זיהי ערב ויהי בוקר ויבדל, כך זיבדל אהרן להקדישו וגו'. רש"י.

יש לפרש את משמעות הפנימית של הדברים:

תביעתו של קורח היתה, לבאורה, תביעה לאחדות ולשוויון – "כי כל העדה כולם קדושים, ומדוע תתנשא על קהל ה'". מדוע, איפוא, מאשימים אותו במחלוקת, ולא עוד אלא שרואים במחלוקת קורח ועדתו את המקור לכל מחלוקת בין יהודים?

התשובה לכך טמונה בדברי רש"י "גבולות חלק הקב"ה בעולמו... שנאמר זיהי ערב ויהי בוקר ויבדל":

הקב"ה ברא את העולם כך שקיומה של אחדות תלוי בשמירה על הגבולות בין הפרטים השונים. דווקא משום שהערב והבוקר קיימים בנפרד – יכולה לשרוד אחדות ביניהם [כלשון הכתוב "זיהי ערב ויהי בוקר – יום אחד"]. אם ננסה לפרוץ את הגבולות שבין הערב לבוקר ["להפוך בוקר לערב"] – לא אחדות נקבל, אלא תוהו ובוהו. אחדות יכולה להתקבל רק כשכל אחד ממרכיביה יודע את מקומו ואת תפקידו ואינו נכנס לתחום שאינו שלו.

והוא הדין בענייננו: הקב"ה קבע בישראל חילוקי מעמדות, והטיל על כל אחד מהם תפקיד מוגדר שעליו למלא. השלום והאחדות בין בני ישראל תלויים דווקא בכך שכל אחד מישראל ימלא את תפקידו שלו, ואילו הנסיון לבטל את הגבולות ואת המחיצות בין המעמדות אינו יכול להביא אחדות, אלא להיפך – חורבן ומחלוקת.

מסיפורו של קורח ניתן ללמוד לקח נצחי, הנוגע במיוחד לימינו אלה: יש הסבורים שלמען השלום וקירוב הלבבות מותר ואף ראוי לוותר על מחיצות וגבולות שונים – מחיצות בין גברים לנשים, מחיצות בין דיעות ואמונות שונות, מחיצות בין ישראל לעמים וכדומה.

מפרשת קרח אנו למדים, שלא זו בלבד שאין ברעיונות אלה כדי להביא אחדות וקירוב לבבות, אלא להיפך – הם מוליכים למחלוקת ולפירוד. רק שמירה על הגבולות הראויים ועל מקומו של כל אחד היא היוצרת מצב של שלום ואחדות אמיתיים.

[עיי' בסיפור השבוע השני בהקשר לזה].

המאור שבתורה

"המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל וגו' ובקשתם גם כהונה" [טז, ט-י]

קשה למה הזכיר משה שהם נבחרו להיות לויים ויסתפקו בזה, דהלא משמע מזה ששאר ישראל שפיר ראוין לחלוק על משה ועל אהרן כי הם לא נבדלו להיות לויים, וכי לא היה מוטב שמשה לא יזכיר את הדבר הזה כדי שלא להעלות על עצמו חמת שאר העם?

לכן נראה בכוונת דבריו, כי הנה אמרו רז"ל שלכן היו בני לוי מועטים מכל השבטים כי הארץ היה מכלה בהם, שמתו כשהציצו בארון או שלא נזהרו בקדושתו בראוי.

וזה שאמר משה, המעט מכם, הלא אתם מועטים, כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל, מפני שאתם נבדלים ושונים משאר העם בזה שאתם עובדים עבודת משה באהל מועד, ובקשתם גם כהונה, וכי אתם מבקשים להיכנס עוד בנסיון שתהיו כהנים ותתקרבו ביותר להארון וכל הקרב קרוב למשכן מצבו יותר מסוכן, והלא על ידי זה מתו נדב ואביהוא, וכי אתם מבקשים להתמעט עוד יותר חלילה.

ערבי נחל

"זיפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" [טז, כב]

והרב ע"ק הקשה, מה היא תמיהתו של משה? הלא מצינו לגבי יהושע שקצף הקב"ה על כל העדה בעבור עוונות של אדם אחד? וכמאמר הכתוב: "הלא עכן בן זרח מעל בחרם ועל כל עדת ישראל היה קצף והוא איש אחד לא גווע בעונו". הרי שכך היא הנהגתו יתברך, להעניש לעתים את כל העדה מחמת חטאו של אדם אחד?

ולא רק בנביא מצינו כך, אלא גם בתורה מקרא מלא הוא: "פן יש בכם איש או אשר אשר לבבו פונה היום מעם, וראו את מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה אשר חלה ה' בה" הרי שהארץ כולה הוכתה ונענשה בעבור חטאם של איש או אשה בודדים.

ותירץ זאת על פי החקירה הבאה. הנה כאשר נתבונן נמצא, כי כאשר יחלה אדם חלילה באחד מאבריו, יכולה המחלה להתפשט בכל גופו. אולם כאשר נקטעה ידו של האדם או נגדעה רגלו, לו תאחו המחלה באיבר הקטוע – לא תוכל להתפשט כתוצאה מכך בכל גופו. שכן, האיבר מופרד ומובדל מן הגוף כולו.

וממילא, מובן החילוק בין חטאו של קרח לבין חטאו של עכן. קורח נחלק מתוך עדת ישראל, וכמו שביאר רש"י: "זיקח קרח" – "לקח עצמו לצד אחר, להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכונה". וכמו שתרגם אונקלוס: "זיקח קרח" – "זאתפליג קורח". ועל כך תמה משה: "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף"? כלומר: הלא רק איש אחד הוא החוטא, מובדל ומופרש מעדת ישראל, ודומה לאיבר שנקטע מגופו של האדם, ומדוע תקצוף על כל העדה בעבורו?

לא כן עכן, שלא לקח עצמו לצד אחד ולא נחלק מעדת ישראל, כי על כן נענשו כל עדת ישראל בעבור מעילתו, כמחלה שהתפשטה בכל הגוף.

וז גם הסיבה שמנדים למי שלא מצייט לדין תורה, להפרידו ולהבדילו מכל העדה, כדי שלא יענשו הכל בחטאו ובעונו.

הלולא דפסחא

"ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על דבר קרח. וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה" [יז, יד]

בעת שעמד אהרן בין המתים והחיים היו המתים י"ד אלף ושבע מאות, והגם שכבר אמר "ותעצר המגפה" דהיינו שהמשחית לא הכה יותר, אבל הלא באין ספק היו הרבה שנגף אותם המשחית והיו חולים וגוססים ולא מתו עדיין, וע"ז לא היה די בקטורת שהקטיר אהרן וכמבואר בזהר פ' וירא בדבר שה' בכפר טורשא, שביטל רב אחא

סיפור השבוע

”יושב אהרן אל משה וגו’ והמגפה נעצרה” [יו, טו]

הרב שמעון זיילד היה בחור צעיר כאשר הגיע מירושלים ללמוד בישיבת סלבודקה, ובא להתברך אצל מרן החזון איש, שאלו החזו"א: מה שלום אביך? השיב ”ברוך ה'”, שאלו החזון איש שוב: מה שלום אביך: ושוב ”ברוך ה'”.

הבחור ר' שעמון נחרד, אם החזון איש שואל יש בזה משהו, כנראה דבר נורא ארע... מיד רץ להתקשר לירושלים – 'מה שלום אבא?' – לא קרה כלום! השיבוהו. חזר על שאלתו ושוב הרגיע, 'לא אירע דבר'. 'לא יתכן, החזון איש שאל מה שלומך, אתם מסתירים ממני' התברר מה הסיפור. מספר שנים קודם, האב עמד לעבור ניתוח מסובך, נכנסו לחזון איש, שאלו בעצתו וביקשו את ברכתו. וכיצד התברר לו, כי החזון איש אמר לו למחרת: "אביך עדיין ברשימה שלי..." וכיון שלא נכנסו להודיעו אם הניתוח הצליח המשיך מרן להזכירו בתפילותיו.

ר' שמעון זיילד נדבק בחזון איש באופן מיוחד, מחמת כך שנוכח לגלות כי במשך שנים התפלל על יהודי שלא הכירו כלל. הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א הזיל דמעה לשמע הסיפור, ואמר: היה לי פעם דבר כזה. הרופאים אמרו לפלוני שבתו אי אפשר לה שתלד, וחיתן אותה וביקש ממני שאתפלל, והכנסתי אותה ברשימה. ואחר שנים הרבה שמעתי שנולד לו, ואמרת לו: מדוע לא סיפרתי שנולדה לך.

העולם אומר על זה את הפסוק "חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו". ולפני שנים ראיתי בתוס' הרא"ש על התורה על הפס' בפרשת קרח "יושב אהרן אל משה וגו' והמגפה נעצרה" ולא כתיב מדוע שב אליו, וכתב תוס' הרא"ש הרי שלחו משה על המגפה ומשה התפלל, וכשהמגפה נעצרה היה צריך להודיעו, ושם כתב – דלא כמו שנהגו העולם שלא מודיעים [ע"י מושב זקנים מבעלי התוס'].

דברי שי"ח

"לא חמור אחד מהם נשאת ולא הרעתי את אחד מהם" [טז, טו] [בהקשר לסיפור הבא, עיין בדבר תורה בעלון הנוכחי על הפסוק "בוקר וידע ה' את אשר לו"]

בדרשת הפרידה שנשא [הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל] בפני אישים נכבדים מקהילת ה"יוניטד סינאגוג", ימים ספורים לפני עלייתו לארץ הבחירה, הזכיר את הפסוק בפרשת קרח "לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם". הוא שאל ריטורית כאי מתפלא ומשתמם: משה רבינו התשבח בכך ש"לא נשא חמור"? אמנם ידענו שהיה בכחו להרים אפילו חמור, הרי חז"ל העידו במשה רבינו ע"ה שהיה גיבור, אך כלום זה שבח לאיש האלקים – שלא הרים חמור? אלא הכוונה, הסביר, שמשה רבינו סיכם פה את דרכו בהנהגת הציבור. אל תקרי 'נשאתי' [בשי"ן קמוצה], אלא 'נישאתי' [נו"ן חרוקה] ושי"ן צרויה. מעולם לא חילקתי כבוד למי שאינו ראוי לו, לחמור, וממילא "לא הרעתי" [לא הקטנתי] את ה"אחד מהם", את החשוב באמת.

ובכדי שיבינו את דבריו היטב, הוסיף ופירש במילים ברורות: 'מאחר שמעולם לא כנתי אדם בתואר "הרב", אם לא היה ראוי לו, ממילא לא גרמתי בכך בזיונות לאותם אנשים אשר זכאים באמת לתואר זה...".

מלך ביפו

שבת שלו-ס:

יוצא לאור להצלת נסים דניאל בן גילה נ"י
לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:
kosssover@gmail.com (with 3 « s »)

את הדבר ע"י אמירת פ' קטורת בארבע רוחות העיר, ואח"כ היה צריך ללכת ביחוד לרפאות את החולים שהוכו מן הדבר, ובוה לא הספיק זכות אהרן לבד, רק אחר ששב אהרן אל משה והשתתף משה עמו בתפלה אז המגפה נעצרה, ר"ל שגם אלה שהיו נגפים נרפאו וחיו עד שלא העדיף על מספר המתים שהי' בעת שבא אהרן אל תוך הקהל אף אחד,

אמנם מ"ש "מלבד המתים על דבר קרח", כי במדרש אומר שמ"ש 'הרומו מתוך העדה' הוא מלשון תרומה, שה' הודיע למשה שלא נמצא ביניהם צדיקים רק א' מארבעים שהוא שיעור תרומה של עין יפה, והמותר ראויים לכליה, וע"י הקטורת מתו א' מארבעים והמותר נשארו, וזה בחסדי ה' שנחשבו אל החשבון גם המתים על דבר קרח שהיו סך הכל י"ד אלף ותשע מאות וחמשים, שהוא קרוב מחלק ארבעים משש מאות אלף, ועל זה אמר "מלבד המתים על דבר קרח", וכ"כ המקובל אזוראי בעל חסד לאברהם.

והנה אלה היו ראויים לכליה בפעם הראשון וע"י תפלת משה שאמר "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" לא מתו רק ר"ן אנשים שהם חלק ששים מט"ו אלף, כתרומה של עין רעה, ורמז כל זה במ"ש "מלבד המתים על דבר קרח".

המלבי"ם

"ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי וגו'" [יח, ח] במשנה באבות ופ"י, מ"ה תנן "גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בלי מעלות והכהונה בכ"ד, והתורה נקנית במ"ח דברים, ע"כ.

וצריך ביאור טובא דמה הוא שייכות הוא זה לזה, דבשלמא בתורה הרי זה מעלת התורה שאינה נקנית לו לאדם אלא בהיות לו מ"ח דברים אלו, אבל בכהונה מה מעלת הכהונה חזינן בזה שיש לכהן כ"ד מתנות כהונה, שהם זכויות הכהונה, וכן למלך יש שלושים זכויות ומשפטים, ועכ"פ אינו שייך ענין זה למעלת הכהונה והמלכות כמו בתורה, וצריך ביאור.

ונראה בזה, דהנה גם בקנייני התורה שמוזכרים שם, יש לעיין, דאיתא שם, דנקנית בעונה, ומאידך תנן לעיל שם [מ"א] דהתורה מלבשתו עונה, אף שבה גופא היא נקנית, וכן בעוד קניינים מצינו כן.

אמנם נראה הביאור בזה, דאין המ"ח קניינים אלו קניינים שבהם התורה נקנית לו לאדם, אלא אדרבה עניינם הוא ש"עם" קניינים אלו התורה נקנית, ואין התורה נקנית "בהם" אלא "עמהם", דהיינו דמ"ח דברים אלו הרי הם חלק מהתורה גופא, ומהות התורה היא – התורה עצמה ומ"ח קנייניה, ולכן כשאדם בא לקנות תורה, מוכרח הוא לקנותה כולה עם קנייניה, ובלאו הכי הו"ל חצי דבר, וכן הוא גם בכהונה, דמעלת הכהונה בעצמה היא הכהונה וכ"ד מתנותיה, ונקנין לו לכהן "עם" הכהונה, וכן הוא בקנייני המלכות כיוצא בזה. ומעתה מבואר מה דתני לה במעלת התורה על הכהונה והמלכות, שלתורה יש מ"ח דברים שנקנים עמה, ולמלכות אין אלא ל' דברים ולכהונה כ"ד דברים, ודו"ק.

בד קודש [הגר"ד פוברסקי שליט"א]